

**Aanleg manege, Kortelakestraat,
Overboelare (Geraardsbergen)**

**Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Programma van Maatregelen
Bureauonderzoek – 2017K29**

Nazareth
2017

Colofon

Opdrachtgever: M. Verspeet & V. Schevernels

Titel: Aanleg manege, Kortelakestraat, Overboelare (Geraardsbergen)
Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Programma van maatregelen - 2017K29

Status: definitief

Datum: 15 december 2017

Auteur: M. Van de Vijver

Projectbegeleiding: C. Ryssaert

Projectcode: 2017K29

Raaproject: OVKO01

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België,
Steenweg Deinze 72,
9810 Nazareth

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA
Steenweg Deinze 72
9810 Nazareth
telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2016

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Gemotiveerd advies

1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

RAAP België voerde archeologisch vooronderzoek uit voor het verkrijgen van een vergunning tot het aanleggen van een manege op de locatie van een voormalig voetbalterrein te Overboelare. Het onderzoek werd niet volledig uitgevoerd, het bleef bij een bureauonderzoek.

Uit de bureaustudie blijkt dat met name voor de periode jagers-verzamelaars (paleo- en mesolithicum) er een potentieel op kenniswinst is, voor de jongere archeologische periodes wordt dit lager ingeschat. Hierbij wordt voornamelijk uitgegaan van de interessante landschappelijke ligging op een terras op de rand van de vallei van de Dender.

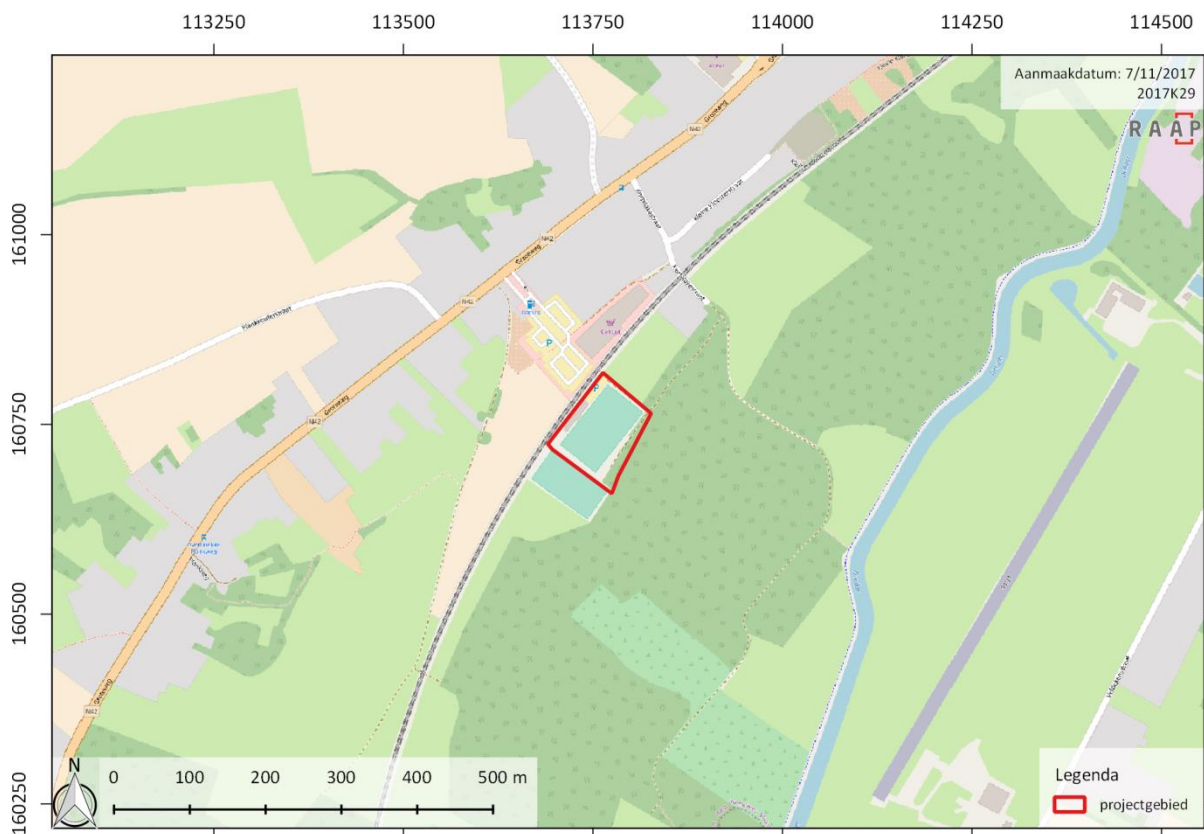
Louter op basis van het bureauonderzoek kan er echter geen goeie inschatting gemaakt worden van de bodemgaafheid en bodemontwikkeling, en wat de invloed hiervan is op potentieel aanwezige archeologische vindplaatsen. Bijkomende onderzoek is bijgevolg noodzakelijk: een landschappelijk bodemonderzoek lijkt hiervoor het meest geschikt te zijn, dit onder de vorm van landschappelijke boringen aangevuld met een landschappelijke proefput. Het landschappelijke bodemonderzoek zal uitgevoerd worden via een uitgesteld traject.

De reden om te kiezen voor het uitgestelde traject is de economische onwenselijkheid. Momenteel is er nog onzekerheid over het bekomen van de stedenbouwkundige vergunning. De opdrachtgever is een particuliere, eenmalige verstoorder, waardoor elk bijkomend onderzoek financieel een zware last is, zeker gezien er nog onzekerheid is over de uiteindelijke uitvoer van het project. Daarom wordt geadviseerd om bijkomend, noodzakelijk terreinonderzoek in een uitgesteld traject te laten verlopen.

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

- *Naam plangebied en/of toponiem:* Kortelake (figuur 1)
- *Adres:* Kortelakestraat 24
- *Deelgemeente:* Overboelare
- *Gemeente:* Geraardsbergen
- *Provincie:* Oost-Vlaanderen
- *Kadastrale gegevens:* Overboelare, afdeling 4, sectie A, percelen 435w3, 436a en 436c (figuur 2)
- *Oppervlakte plangebied:* 10997 m²
- *Oppervlakte geplande bodemingrepen:* ca. 8200 m²
- *Bounding box in lambertcoördinaten (X/Y):*
 noordoost: X 113690.50 Y 160658.95
 zuidwest: X 113826.64 Y 160817.94

figuur 1 Topografische kaart met projectie van het plangebied (bron: OPENSTREETMAP-AUTEURS, 2017; schaal 1:10000).

figuur 2 Projectie van het plangebied op het kadasterplan (bron: AGIV, 2017c; schaal 1:2500).

2.2 Onderzoeksdoelen en vraagstellingen

Het doel van het bijkomende archeologische onderzoek is voornamelijk een goeie inschatting maken van de bodemgaafheid en bodemontwikkeling, en wat de invloed hiervan is op potentieel aanwezige archeologische vindplaatsen.

Voor de periode van jagers-verzamelaars (paleo- en mesolithicum) geldt een hoge verwachting binnen het plangebied. Deze vindplaatsen kenmerken zich door artefactenconcentraties. De kans om deze aan te treffen verhoogt sterk naarmate de bewaring van de originele bodemstratigrafie goed is. Om dit beter in te kunnen schatten is er in de eerste plaats een landschappelijk booronderzoek nodig. Dit heeft als doel inzicht te verkrijgen in de bodemgesteldheid, de bodemgaafheid en de mate van eventuele bodemverstoringen. Aan de hand van de bevindingen kunnen uitspraken worden gedaan over de gaafheid van eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen, en meer specifiek vondstenconcentraties uit de periode van jagers-verzamelaars.

Vraagstellingen landschappelijke boringen:

- Wat is de feitelijke bodemopbouw en op welke niveaus (horizonten) kunnen archeologische resten verwacht worden?
- Zijn er delen van het projectgebied door eerdere bodemingrepen reeds verstoord zodat er geen archeologische resten meer verwacht kunnen worden?
- Indien gave bodems dan wel potentiële archeologische horizonten aanwezig zijn, zullen deze vergraven worden door de geplande werkzaamheden?

- Welke beheer-/behoudsmaatregelen zijn noodzakelijk ter behoud/bescherming van archeologische waarden?
- Welke bijkomende vooronderzoeken dringen zich op alvorens kan worden overgegaan tot het bepalen van een noodzakelijk archeologisch onderzoek, behoud *in situ* of vrijgave van het terrein?

Ook volgende vragen die niet beantwoord konden worden aan de hand van het bureauonderzoek dienen beantwoord te worden:

- Wat is de gespecificeerde verwachting (alsmede de verwachte conservering en gaafheid) ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten? Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

Indien nodig kan dit onderzoek aangevuld worden met landschappelijke proefputten.

Indien de resultaten van dit onderzoek gunstig zijn, kan hieruit voor bepaalde zones binnen het plangebied een archeologisch booronderzoek voortvloeien, eventueel aangevuld met proefputten gericht op steentijdonderzoek. Dit zal in de eerste plaats tot doel hebben na te gaan of er binnen het projectgebied vuursteenvindplaatsen aanwezig zijn, hun verticale en horizontale spreiding en de gaafheid vaststellen. Indien mogelijk, worden er ook uitspraken gedaan omtrent de datering van de vindplaats. Er wordt bepaald of er bijkomend (voor)onderzoek noodzakelijk is, en er worden zones afgebakend waar er wel of geen archeologisch onderzoek dient te gebeuren.

2.3 Onderzoeksmethode en –strategie

Binnen dit hoofdstuk worden de verschillende onderzoeksmethoden opgelijst die kunnen worden aangewend binnen het onderzoek met uitgesteld traject. Het gaat in eerste instantie om het nog niet uitgevoerde landschappelijke booronderzoek. De overige methoden worden afhankelijk van de resultaten, na overweging en met een duidelijke motivering toegepast.

Proefsleuvenonderzoek werd hier niet weerhouden omwille van de lage tot zeer lage verwachting voor archeologische periodes vanaf het neolithicum tot en met de historische perioden.

2.3.1 Landschappelijk booronderzoek

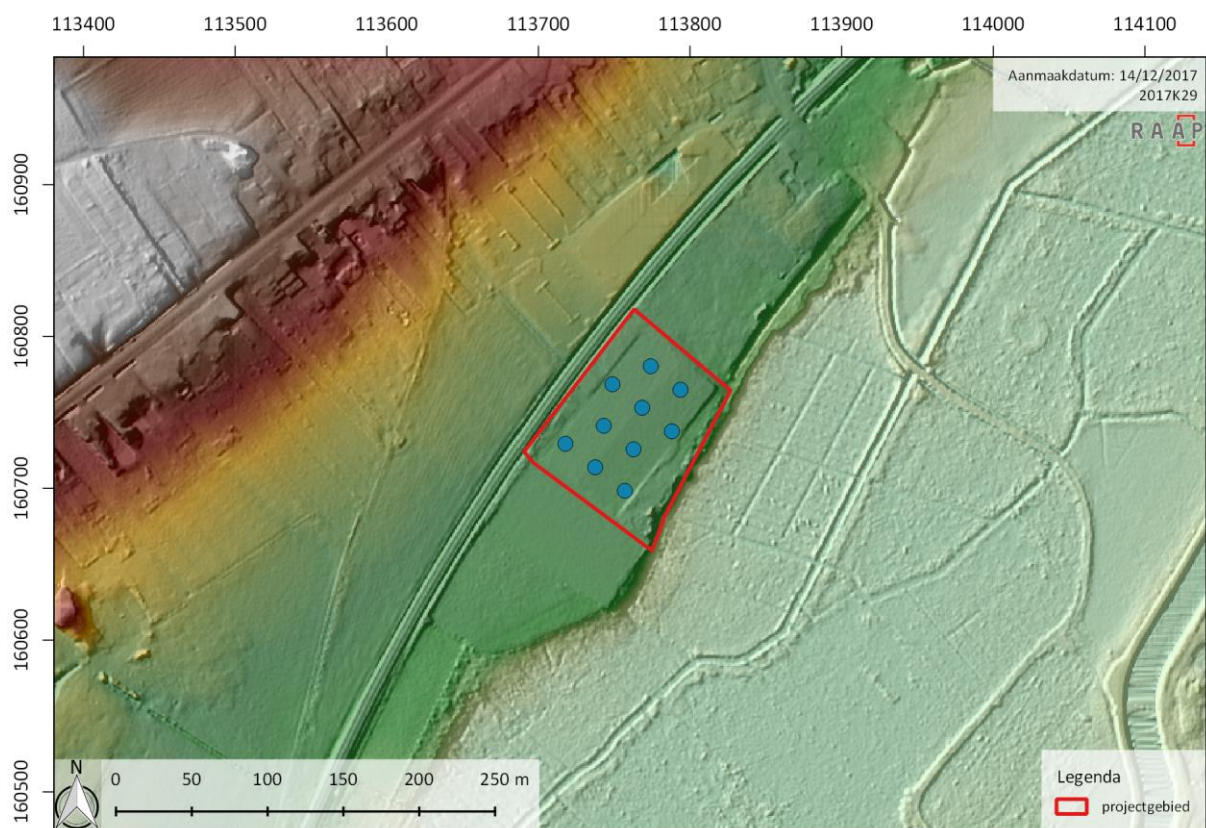
Bij de opmaak van de archeologienota werd vanuit economische overweging geen landschappelijk booronderzoek uitgevoerd, hoewel dit noodzakelijk is om een beter beeld te krijgen wat de bodemopbouw betreft en de niveaus waar er archeologische resten verwacht kunnen worden. Dit vooral met het oog op een goede inschatting van de mogelijke bewaring van jagers-verzamelaars vindplaatsen, en het registreren van eventuele verstoringen.

Het minimum aantal boringen per hectare, noodzakelijk voor een betrouwbaar geologisch inzicht verschilt van auteur tot auteur. Volgens A. Tol volstaat gemiddeld één boring per hectare.¹ Het

¹ TOL E.A., 2004

andere uiteinde van het spectrum is een zeer gedetailleerde geologische kartering en voornamelijk gericht op gebieden met een complexe geomorfologische opbouw, met name in een grid van 20 bij 20m.² B. Groenewoudt stelt voor dergelijke contexten een resolutie van 5 boringen per hectare (ofwel een grid van 50 bij 50m) voorop.³

Binnen het kader van dit onderzoek wordt geadviseerd om op een oppervlakte van ca. 8200 m² in totaal 10 landschappelijke boringen te voorzien. Deze worden uitgezet op een grid van 25 bij 25 m, binnen de zone waar er bodemingrepen gepland worden. In totaal ontstaan er zo 4 boorraaien, twee met drie boringen en twee met twee boringen. Het wordt geadviseerd de boringen uit te voeren met de inzet van een Edemanboor met een diameter van 7 cm.

figuur 3 Digitaal Terreinmodel Vlaanderen met projectie van het plangebied en aanduiding van de voorgestelde landschappelijke boringen (bron: AGIV ; schaal 1:5000).

Pas nadat het landschappelijke booronderzoek is afgerond, kan nagegaan worden of en waar verder onderzoek noodzakelijk is en aan welke eisen dit dient te voldoen.

Volgende methodes kunnen volgen op dit onderzoek:

- Landschappelijke proefputten (2.3.2)
- Verkennend archeologisch booronderzoek (2.3.3)
- Waarderend archeologisch booronderzoek (2.3.4)
- Aanleg van proefputten in functie van steentijdonderzoek (2.3.5)

² BATS, 2005

³ GROENENWOUT, 1994

2.3.2 *Landschappelijke proefputten*

Dit type onderzoek wordt uitgevoerd om de aardkundige eigenschappen van het gebied in kaart te brengen, en zal plaatsvinden indien:

- er zones zijn waarvan de gegevens van de landschappelijke boringen geen duidelijke of te weinig informatie geven over de stratigrafische opbouw van het terrein.

Deze onderzoeksmethode dient niet te worden uitgevoerd indien:

- het landschappelijke booronderzoek genoeg kenniswinst levert om over te gaan tot een andere onderzoeksmethode met ingreep in de bodem.
- het landschappelijke booronderzoek aantoont dat geen verder onderzoek noodzakelijk is.

Volgende methodes kunnen volgen op dit onderzoek:

- Verkennend archeologisch booronderzoek (2.3.3)
- Waarderend archeologisch booronderzoek (2.3.4)
- Aanleg van proefputten in functie van steentijdonderzoek (2.3.5)

2.3.3 *Verkennend archeologisch booronderzoek*

Dit onderzoek heeft tot doel het opsporen van archeologische sites en zal plaatsvinden indien:

- er oude bodems zijn bewaard

Voor dit onderzoek zullen zones worden afgebakend, steunend op de resultaten van het landschappelijk booronderzoek

Deze onderzoeksmethode dient niet te worden uitgevoerd indien:

- er tijdens het landschappelijk booronderzoek geen aanwijzingen zijn van oude bodems.

Met verkennend archeologisch booronderzoek worden er zones afgebakend waar waarderend booronderzoek dient te gebeuren.

Volgende methodes kunnen volgen op dit onderzoek:

- Waarderend archeologisch booronderzoek (2.3.4)
- Aanleg van proefputten in functie van steentijdonderzoek (2.3.5)

2.3.4 *Waarderend archeologisch booronderzoek*

Dit onderzoek heeft tot doel het evalueren van de opgespoorde archeologische sites en zal plaatsvinden indien:

- er door de verkennende boringen archeologische site worden verwacht.

Deze onderzoeksmethode dient niet te worden uitgevoerd indien:

- het verkennend onderzoek niet werd uitgevoerd.
- de resultaten van het verkennend onderzoek negatief waren.

Volgende methodes kunnen volgen op dit onderzoek:

- Aanleg van proefputten in functie van steentijdonderzoek (2.3.5)

2.3.5 Proefputten in functie van steentijdonderzoek

Dit onderzoek heeft tot doel om een representatief deel van het terrein te evalueren en zal plaatsvinden indien:

- uit het landschappelijke booronderzoek blijkt dat verder onderzoek noodzakelijk is op enkele zones, zonder daarvoor sleuven worden nodig geacht.
- na het verkennende archeologische booronderzoek blijkt dat naast het waarderend booronderzoek ook proefputten noodzakelijk zijn voor het juist inschatten van de archeologische steentijdsite.
- na het waarderende archeologische booronderzoek onvoldoende informatie voorhanden is op vlak van gaafheid, densiteit, datering en aard van de vindplaats.

Deze onderzoeksmethode dient niet te worden uitgevoerd indien:

- dergelijk onderzoek geen bijkomende informatie zal opleveren na het voorafgaand uitgevoerd vooronderzoek om een juiste inschatting te maken inzake een vervolgvooronderzoek.
- aan de hand van voorgaande studies een uitspraak kan worden gedaan inzake de noodzaak voor een archeologisch onderzoek, behoudt in *situ* of vrijgave.

De verschillende booronderzoeken zullen leiden tot het bepalen waar er proefputten dienen te worden gezet.

2.4 Onderzoekstechnieken

2.4.1 Landschappelijk booronderzoek

Het onderzoek wordt uitgevoerd volgens de regels zoals ze omschreven worden in de Code van Goede praktijk.

2.4.2 Landschappelijke proefputten

Het onderzoek wordt uitgevoerd volgens de regels zoals ze omschreven worden in de Code van Goede praktijk.

De onderzoekstechnieken die zullen worden toegepast hangen sterk af van de resultaten van het landschappelijke booronderzoek en de specifieke vraagstellingen die hieruit voortkomen.

2.4.3 Verkennend archeologisch booronderzoek

Het onderzoek wordt uitgevoerd volgens de regels zoals ze omschreven worden in de Code van Goede praktijk.

De onderzoekstechnieken die zullen worden toegepast hangen sterk af van de resultaten van het landschappelijke booronderzoek en de specifieke vraagstellingen die hieruit voortkomen.

2.4.4 Waarderend archeologisch booronderzoek

Het onderzoek wordt uitgevoerd volgens de regels zoals ze omschreven worden in de Code van Goede praktijk.

De onderzoekstechnieken die zullen worden toegepast hangen sterk af van de resultaten van het verkennende archeologische booronderzoek en de specifieke vraagstellingen die hieruit voortkomen.

2.4.5 Proefputten in functie van steentijdonderzoek

Het onderzoek wordt uitgevoerd volgens de regels zoals ze omschreven worden in de Code van Goede praktijk.

De onderzoekstechnieken die zullen worden toegepast hangen sterk af van de resultaten van het landschappelijke booronderzoek en de specifieke vraagstellingen die hieruit voortkomen.

2.5 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijken ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.